Pohde
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen lausunto hallintovaliokunnalle 11.1.2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 35 ja 35 a §:n muuttamisesta

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiaan liittyen.

1. Siirtymätasauksen enimmäismäärä ja porrastaminen

Siirtymätasausta ehdotetaan muutettavaksi siten, että asukasta kohden - 50 euroa ylittävä laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella. Samalla siirtymätasauksen porrastusta muutettaisiin tältä osin.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue katsoo, että esitettyä muutosta ei voi pitää kannatettavana. Muutos siirtymätasauksen enimmäismäärään heikentäisi rahoituksen periaatetta siitä, että resursseja kohdennetaan alueille palvelutarpeiden ja erityispiirteiden mukaisesti. Lisäksi muutos pidentäisin siirtymäaikaa alkuperäisten lakiesitysten mukaiseen tavoitemalliin rahoituksen osalta.

Muutos kasvattaisi myös julkisen talouden kokonaiskustannuksia ja satsauksia sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen palveluihin. Esitetyllä mallilla lisäresursointi ei kuitenkaan kohdentuisi alueille rahoituksen lähtökohtana olevan tarveperustaisuuden mukaisesti. Muutos ei tue alueiden yhdenvertaisuutta järjestämisvastuun toteuttamiseen liittyen. Lähtökohtaisesti julkisen talouden kustannusten kasvattamiseen on tarpeen suhtautua varauksella.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että esitetty muutos kohtelee eriarvoisesti alueita, joilla rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia on jo aiempina vuosina tehty, ja siten saatu palvelutarpeeseen suhteutettu kustannuskehitys pidettyä maltillisina. Ensisijaisesti rahoitusmallia tulisi kehittää tarveperustaiseen suuntaan ja siten, että alueelliset erityispiirteet huomioidaan rahoituksen elementeissä. Esitetty muutos siirtymätasauksen porrastamisesta ja enimmäismäärän muutoksesta ei tue tätä tavoitetta. Kaikkiaan muutos heikentäisi hyvinvointialueiden rahoitusmallin kannustinvaikutuksia, jotka jo tällä hetkellä ovat rajalliset.

Hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän toimivuutta voidaan arvioida tarkemmin vasta ensimmäisten toimintavuosien jälkeen. Lähtökohtaisesti malli, jossa resurssit kohdennetaan väestön palvelutarpeiden ja alueiden erityispiirteiden mukaan on perusteltu. Tarvitaan kuitenkin vielä nykyistä tarkempaa ja luotettavampaa tietopohjaa, jotta rahoitus kohdentuu tarpeenmukaisesti hyvinvointialueille. Iso vastuu tiedolla johtamisen kehittämisestä kuuluu hyvinvointialueille itselleen.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue lausuu, että yllä mainitut periaatteet huomioiden rahoituslakia ei tulisi tältä osin muuttaa, vaan ensisijaisesti kehittää tulevina vuosina rahoituksen elementtejä tukemaan tarveperustaisuutta ja alueellisten erityispiirteiden huomiointia.

2. Palkkaharmonisaation kustannusten huomioiminen

Lähtökohtaisesti on kannatettavaa, että hyvinvointialueille vuonna 2023 siirtyvät sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannukset vuodelta 2022 vastaavat tosiasiallista kustannustasoa palkka- ja muiden menojen osalta.

Asetuksessa ehdotetaan, että siirtymätasausta laskettaessa toteutuneista kustannuksista vähennetään kuntien vuosina 2021 ja 2022 kuluiksi kirjaamat takautuvat palkkaharmonisaatiokustannukset, siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 57 §:n 3 momentissa ja sen nojalla säädetään.

Hyvinvointialueiden talouden hallinnan kannalta keskeistä on valtion rahoituksen ennakoitavuus, jotta taloutta ja tarvittavia sopeutustoimia voidaan suunnitella pidemmällä aikajänteellä. Vaikka Pohjois-Pohjanmaalla ennakkotietojen perusteella on jäämässä vähäiseksi, osalle hyvinvointialueista asetuksella voi olla merkittäviä vaikutuksia talouteen. Välillisesti koko maan rahoituksen tasoa määriteltäessä asetuksella on vaikutuksia myös Pohjois-Pohjanmaalle.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue korostaa lausunnossaan, että hyvinvointialueiden talouden hallinta edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua, eikä lainsäädäntöä täydentävillä asetuksilla tulisi heikentää rahoituksen ennakoitavuutta taloussuunnittelukauden sisällä.

3. Kertakorvauksen kirjaaminen vuodelle 2023

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue pitää muutosehdotusta kannatettavana. Kertaerän kirjaaminen vuodelle 2023 oikaisee tarkoituksenmukaisella tavalla rahoituksen kohdentumista sekä lainanottovaltuuden määräytymistä. Menettelytapa mahdollistaa suunnittelukauden budjetin tarkentamisen jo vuoden 2023 aikana talousarvion oikaisulla.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue tuo esiin huolen siitä, että osalla hyvinvointialueista tilanne voi johtaa siihen, että kertakorvauksen maksatuksen toteutumista vasta tammikuussa 2024 joudutaan paikkaamaan lyhytaikaisella lainalla.